

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

Het II. Capittel. Rakende `tonderhouden der gheboden.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

Ten anderen/ ghelijck ick boven ghesepdt hebbe / in dien heelen boeck thoont Augustinus, dat bande Schrifture gheleert wordt / dat de ware Kercke Christi sichtbaer is / doch niet sichtbaer upt kracht bande Schrifturen / maer door haer eyghen selven/ende haren eyghen luster. Want op de selve wijze sepdt hy: Wy hebben *Christum* gheleert in de Schrifturen, wy hebben de Kercke gheleert in de Schrifturen Ep. 199. Wie sal hier upt besuyten Ergo als Christus hier leefde op de werelt/hy en was door synen eyghen luster niet sichtbaer/ende door syn eyghen selven geen hoorwozpsel van ons gheloobe. Contrarie moet-men besuyten/ om dat hy in de Schrifturen ghenoeit wordt het Licht des wereltds/ende de Sonne der Rechtveerdigheyt. Alsoo moet-men oock spzeken van de Kercke.

Ten lesten / als de Schrifture nu komt hy de boozgaende betweegh-reden / om de welke te mandt de Kercke te bozen ghelooft heeft/ als namelijk/soo Augustinus doet / om den naem Catholijck, om de successie der Priesteren in den Stoel *Petri*, om de oudtheyd, ende mirakelen, dan is de toestemminghe dies te volmaeckter / ende hare eyghendommen dies te klaerder / en vaster. Dit ist 'ghene oock Petrus de Alliaco, ende Melchior Canus van D. Cabeljau gheciteret pag. 24. willen segghen.

Tot hier toe blyven wy 't eens met Augustino, rakende de betweegh-reden in 't gheloooben der ware Kercke.

HET II. CAPITTEL.

Rakende 'tonderhouden der gheboden.

De Roomsche Kercke leert/tegen de Nieuwghereformeerde, dat het volkomen onderhouden der gheboden Gods / aen den mensch hier op der aerden/magghelijck is.

Op 2

Dit

Dit is mede her gheboelen gheveest banden H. Augustinus.

Eerst, *lib. de Nat. & grat. cap. 43* Godt, seyd hy / en ghebidt niet dat onmoghelijk is, maer ghebiedende vermaent hy, en te doen dat ghy kont, ende te vraeghen dat ghy niet en kont.

Ten tweeden *Cap. 69*. De gheboden sijn seer goet, indien wy de selve wettelijck ghebruycken: Want soo men vastelijck ghelooft, dat den rechtverdighen, ende goeden Godt niet en heeft connen ghebieden dat onmoghelijk is, wy worden hier door vermaent, ende in lichte dinghen, wat wy moeten doen, ende in sware, wat wy moeten vrighen. Want alles wort licht aen de liefde, aen de welke alleen Christus een licht pack is, ofte sy selve alleen is een pack dat licht is: volghens dit is gheseyt: *Sijne gheboden en sijn niet swaer*.

Ten derden *Serm. 69 de tempore*: Veele mynen, dat sommighe gheboden onmogelijk sijn: Men moet weten, dat Christus gheen onmoghelijcke dinghen en ghebidt, maer volmaeckte.

Ten vierden *Serm. 291 de tempore* Wy vervloecken de blasphemie vande ghene die segghen, dat van Godt aen de mensche jet gheboden is, t'welck onmoghelijk is.

Ten vijften in *Psalms 56*. Godt en soude niet ghebieden dat wy't louden doen, waer't dat hy't onmoghelijk oordeelde om van den mensche ghedaen te worden.

Ten seften *lib. de Grat. & lib. arb. cap. 15*. Door de gratie gheschiet het dat den goeden wille vermeerderd wort, ende sal soo groot worden, dat hy can volbrenghen de goddelijcke gheboden, die hy begheert, als hy crachtelijck, ende volmaecktelijck begheert: Hier toe dient dat ghescreven is: Indien ghy begheert, ghy sult de gheboden onderhouden: soo dat de mensche, die sal begheert hebben, ende niet gheconnen hebben, siende dat hy noch niet ten vollen en begheert, dat hy bidde om te hebben soo groot een wille den welcken ghenoech sy om de gheboden te volbrenghen: Want soo wort hy gheholpen om te doen, het ghene gheboden wort, ende dan ist profijtighe te willen, als wy't connen doen.

Ydele uytvlucht van *Partye*.

D• Cabeljau in zijn Catholijcke Waerheyt pag. 624. neemt een uytvlucht op dese ende dierghelijcke spreucken Augustini soo slecht als ick noch opt ghehoort hebbe.

Godt, seyd hy / en ghebidt niet dat absoluut onmoghelijk is. dat s'ien wy toe, ende soo meynt het *Augustinus*: Maer dat Godt niet en soude ghebidden, dan daer toe wy sondighe menschen machtigh sijn om het selve te volbrenghe, dat en is de meyninghe van *Augustinus* noyt ghevveest.

Seght my Domine Cabeljau. Hoe hebt ghy de meyninghe Augustini diefaengaende hornen achterhaelen?

Ghy seght: 'Tis ghetweest de principale opwerpinghe der Pelagianen. Maer ghy en wijsst ons die opwerpinghe niet aen met de eyghen woorden Augustini. Ick sal't voer u doen.

Augustinus dan / seyd de *Grat. lib. arbit. Cap. 16.* De Pelagianen meynen dat sy wat groots vveten, als sy segghen: Godt en soude niet ghebidden, t'ghene hy soude weten vande mensche niet te connen ghedaen worden.

Hier op antwoort Augustinus, seght D. Cabeljau, Dat Godt vele dinghen ghebidt die vvy niet doen en connen, op dat wy vveten souden, vvat wy van hem moeten vrighen.

'Tis waer dit is de hilft vande antwoorde Augustini: Maer in Godts name / boeghter de andere hil't hy / en dan en sal de ghemeente niet bezoghen worden.

Augustinus dan boeghter hy: 'Tis het gheloove, de vvelcke door ghebeden vercright, t'ghene de vvet ghebidt. Maer om hebt gy dese woorden verwegent hebt ghy niet ghesien dat den sin / sonder de selve / onbolmaecht was?

De Pelagianen dan/sepden/ soo aen alle gheleer-
de bekent is/ dat men de heele wet kost onder-
houden dooz natuerlijke krachten: Men/ seght
Augustinus, dat en can niet gheschieden/ maer
Godt heeft eenighe dinghen gheboden/ die wy
dooz de natuerlijke krachten niet en konnen
volbrengen/ om dat wy hem om bystant souden
bidden/ r/welck indien wy doen/ niet een oprecht
gheloofte/ dooz onse gheboden sal de onderhou-
dinghe der wet moghelijk worden dooz de gra-
tie/ de ghene die onmoghelijk was aen de crach-
ten bande nature.

Ende alsoo sijn alle de spreken Augustini te
verstaen/daer hy schijnt te segghen dat de mensch
hier op de werelddt de wet niet volkomen/lyck
can onderhouden. Ick thoone dat upt verschep-
de plaetsen van sijne schriften.

Eerst *Ep. 144.* De vvet al leerende, ende ghebiedende,
en can sonder de gratie niet volbracht vorden.

Ten tweeden *Tract. 26. in Ioan.* Niemand en volbrenght
de vvet, ten sy dat de gratie helpt.

Ten derden *lib. 2. contra Iulian. Num. 158.* De ghene die
meyne darhy, de vvet sal volbrengen door de vrihey-
t sijns eyghens vvals, die vvalt vast stellen sijn eyghen
rechtveerdigheyt, ende niet watten de rechtveerdigheyt
Godts

Ten viifden *lib. 1. ad Bonif. Cap. 7.* De ghene die mey-
nen dat sy ue ghebiedende vvet volbrengen door de
crachten van haren wille, de selve en keeren haer niet tot
de helpende gratie.

Somma de schriften Augustini sijn allesins vol van
soodanighe spreken.

Augustinus dan/ soo wy oben ghesien hebben/
leert opentlijck/dat Godt niet en ghebiedt r/welck
onmoghelijk is/ want al-hoe-wel het mocht on-
moghelijk wesen aen de crachten bande nature/
het wort nochtans moghelijk dooz de crachten
der gratie/die Augustinus wilt ghebzaeght hebben
van Godt/ segghende dat wy de selve sullen
vercrif-

Rakende het H. Sacrament des Autaers. 423
bercijghen/ om de twet volmaeckelijck t'onder-
houden.

Dit selve leert de Roomsche Kercke : Ergo sp
comt hier in over een met Augustino.

HET III. CAPITTEL.

Rakende het H. Sacrament des Autaers.

De Roomsche Kercke leert / dat men Chri-
stum in't H. Sacrament / met uptwendighe
eerbiedinghe moet aenbidden.

'Tselve leert uptdruckelijck den H. Augustinus
op verscheyden plaetsen van sijne schriften.

Wooz eerst in Psalm. 58. daer hy alsoo spreekt/
betclarende die woorden van David : *Aenbidt den
voetbanck sijnder voeten.*

Wat moeten wy aenbidden? vraght hy/ ende ant-
woort : Den voetbanck sijnder voeten; Maer de schriftu-
re seght op een ander plaets, dat de aerde de voetbanck
sijnder voeten is: Heeft hy ons dan de aerde doen aenbid-
den? Doch hoe sullen wy de aerde aenbidden, aenghesien
de schriftuer opentlijck seyt : *Ghy sult uwen Heere uwen
Godt aenbidden?* ende hier seght sy : *Aenbidt den voetbanck
sijnder voeten* : Ende wanneer sy my verclaert wat de voet-
banck sijnder voeten is, sy seght : De voetbanck sijnder
voeten is de aerde : Ick staen en twijfale; ick vrees de
aerde t'aenbidden, op dat hy my niet en verdoeme die he-
mel ende aerde ghemaect heeft. Wederom vrees ick
niet te aenbidden den voetbanck vande voeten van mij-
nen Heere, om dat den Psalm. seght; *Aenbidt den voetbanck
sijnder voeten* Ick vraghe : Wat is de voetbanck sijnder
voeten? ende de scripture seght my : 'Tis de aerde. Al
twijfelende keere ick my tot *Christum*, want ick soecke
hem hier, ende ick vinde hoe de aerde, ende de voetbanck